

Dragan Salarić obavlja dužnost
potpredsjednika Cotrugli Business Academy iz
Zagreba.

Članak: Globalizacija: trenutne dileme, Hazel Henderson Komentar Dragana Salarića

Na početnoj stranici web stranice **Hazel Henderson** (www.hazelhenderson.com) stoji moto "*Celebrating cultural and biodiversity - and a new 'earth ethics' beyond 'economism'*", što mi je bilo drago pročitati obzirom na suglasnost s idejama voditeljama institucije iz koje dolazim. Opredijeljenost za etičnost čini britkost i kritičnost kojom promišlja globalizaciju logičnom, ali članak prvenstveno odiše uravnoteženošću i informativnošću. Zapravo, u nastojanju da svoje skromno znanje o globalizaciji osvježim i obnovim prije pisanja ovih redaka nisam naišao ni na jedan tekst na temu globalizacije koji je na tek nekoliko strana dao tako iscrpan i sveobuhvatan prikaz trenutno relevantnih trendova, problema i potencijala globalnog gospodarstva, odnosno kako to ona zove "*umreženog gospodarstva utemeljenog na informatici*". Iako se njezin članak o trenutnim dilemama globalizacije prvenstveno odnosi na do jučer neslućenu količinu gospodarskih tokova koji su danas usmjereni u "*cyber space*", osobito u području financija i bankarstva, kao i na druge fascinante aspekte globalizacije u kojima tehnologija omogućuje i potiče potpuno nove načine vođenja poslovanja, ona s pravom upozorava da u tom vrlo novom svijetu tek trebamo naučiti živjeti pametno i u suglasju s prirodom.

Kojeg li paradoksa - čovjek koji svako malo postigne nove tehnološke revolucije, koji je upoznao svemir, koji je čak "naučio" promijeniti temeljne osobine svoje planete... još nije spoznao svoje stvarne prioritete - još uvijek nije naučio kako da kolektivno živi u harmoniji sa samim sobom!

Da li je moguće da je profit takav motivator da će zbog njega čovjek uspjati ukloniti nacionalne granice, svladati tehnološku neuravnoteženost, pomiriti tradicijske, kulturne pa čak i religijske različitosti da bi na kraju - samo zbog još više profita takvu globalnu alijansu učinio neodrživom? **Ne znači li to da je moral zapravo najveći ispit pred čovjekovim opstankom na Zemlji?**

Zanimljivo je da Henderson na par mjesta tek spominje, ali ne komentira, jednu izrazito naglašenu osobinu globalizacije, koja ju neprekidno prati od samih začetaka, a to su žestoki otpori i napadi na globalizaciju, odnosno njene najistaknutije pokretače, kao izrazito nemoralnog projekta. Da li je uzrok tome činjenica da i sama dolazi iz SAD, na čije se ponašanje najveći dio zamjerki globalizaciji odnosi?

Globalizacija je za svojih začetaka, osamdesetih godina prošlog stoljeća, predstavljana kao proces ujednačavanja različitosti u svijetu. Termin se prvo pojavio u studijama koje su mjerile sve izraženiji utjecaj svjetskog tržišta, visoke konkurentne moći međunarodnih korporacija, novih tehnologija, industrijskog i postindustrijskog razvitka na sociološke i demografske promjene te rastuću potrebu uravnoteženog korištenja i

razvijanja svjetskih prirodnih, gospodarskih i ljudskih resursa, očuvanja kulturne različitosti te redefiniranja shvaćanja nacionalnog suvereniteta unutar svjetskih političkih i ekonomskih asocijacija. Već tada, krajem 80-ih godina prošlog stoljeća upozoravalo se na opasnost prerastanja globalizacije u vrlo mogući neželjeni oblik odnosno u monopolizaciju, novu kolonizaciju, "amerikanizaciju svijeta" itd. sa svim posljedicama koje to može imati.

Zbog takvih ili sličnih strahova od samog svog nastanka, globalizacija je izazivala suprostavljene komentare pa i vrlo burne reakcije, bilo da se radi o intelektualcima, gospodarstvenicima, studentima i to podjednako u svim dijelovima svijeta.

Prigovori globalizaciji najčešće se svode upravo na one aspekte globalizacije koji se mogu svesti pod monopolizaciju, novu kolonizaciju, dovođenje u neravnopravan ili ovisan položaj tvrtki ili cijelih društava na koje se globalizacija širi, a tu je uvijek riječ o siromašnijim ili nerazvijenim dijelovima svijeta. Pa čak i kad globalizacija sa sobom donosi "napredak", odnosno pristup novim znanjima i tehnologijama, ta znanja i tehnologije budu upakirane u paketu koji podrazumijeva ovu ili onu vrstu ustupaka korporacijama koje na taj način ulaze na nova tržišta ili dobivaju pristup (pre)jefitnoj i nezaštićenoj radnoj snazi, prirodnim resursima i bogatstvima, izvorima energije, pitke vode te monopol na tržištu. Takvo ponašanje ima u tim zemljama kao izravnu posljedicu nekontroliranu i neplaniranu industrijalizaciju i izgradnju koja ne vodi računa o ekologiji, daljnje osiromašenje zemalja iz kojih se iznosi ne samo profit nego i porezi, vojsku neosiguranih i nezbrinutih radnika itd. Brojne su i vrlo glasne zamjerke o nelegalnosti vođenja takvih tržišnih utakmica, sklapanje (štetnih) poslovnih ugovora bez natječaja, preskakanje pravnih okvira i stvaranje prostora za ponašanje koje nije u suglasju ni s međunarodnim zakonima, a pogotovo ne s etičkim i moralnim normama. Ono što posebno upada u oči jest činjenica da takvi postupci dolaze upravo iz najmoćnijih zapadnih zemalja, istih onih koje sebe predstavljaju bastionima demokratičnosti.

Veliki igrači na globalnom tržištu, osim profita, koriste se **komunikacijama** kao svojim najjačim oružjem. Svijet danas nije samo svijet globalnog tržišta, nego i svijet globalnih komunikacija. U epohi

dominacije masovne kulture i masovnih medija, klasična društvena zadaća medija tek je manje interesantna funkcija. Bitne koristi od medija odnosno komunikacijskih sustava dolaze kroz prilagodbu svjetskih geopolitičkih ili gospodarskih situacija sukladno interesima velikih igrača. One se preoblikuju, politički i vrijednosno na takvoj globalnoj razini koja je teško uhvatljiva ili prozvana. Mehanizmi masovne kulturne i medijske (re)produkcije te situacije zapravo "pokrivaju". Mediji su sposobni nametnuti i vlastite vrijednosti, vlastite lidere, vlastite gospodarske ili političke opcije. Kakve? Takve kakvi odgovaraju njihovom položaju, a njihov položaj nije neutralan. Npr. veliki dio medija igra u sastavu globalne tehnologije vlasti, oni su zainteresirani a ne neutralni dio globalnih odnosa, pa je na globalnoj razini teško ovladati instrumentima koji bi mogli predstaviti neku kritičku alternativu svijetu globalizacije, ako nam se nešto u njemu ne bi svidjelo. Pojednostavljeno, ni informacije nisu neutralne, one su posredovane interesima njihovih vlasnika. Nema takve efikasne globalne neutralne tehnologije koja bi omogućavala neposredno artikuliranje onih interesa koji nisu globalno poželjni, koja bi, dakle, otvarala prostor za političke putokaze i grupiranja prema nekom drukčijem tipu društvenog razvitka.

I zato najveći dio svijeta, pa i veliki dio Amerikanaca odnosno zapadnjaka drži, da ono što se tamo naziva globalizacija, i nije nešto drugo nego američki (ili angloamerički) nacionalni interes.

Svi će se lako složiti da je sve češći povod nemirenju s globalizacijom rastuća alergiziranost svijeta Amerikom odnosno njenom vanjskom politikom bez obzira radi li se o bijesu "malih nacija i ljudi" diljem svijeta zbog američke arogancije i nastupanja s pozicije sile ili s druge strane "inteligenciji" širom svijeta koja zamjera Americi "*Bushizaciju*" odnosno primitivizaciju i nemoral, kao oblik ponašanja. Iako osnovni koncept globalizacije ističe da za sve vrijede jednaka pravila, kad god se radi o interesima Amerike to prestaje biti tako - npr. neprimjenjivanje *Protokola iz Kyota* koji su SAD potpisale 1998., ili protivljenje izručivanju američkih državljana Međunarodnom kaznenom sudu. Ili besramno globalno nametanje američkog načina života i engleskog jezika.

Da se radi o vrlo ozbiljnim problemima govori i **Zbigniew Brzezinski**, jedan od najuglednijih svjetskih politologa i stručnjaka za međunarodne odnose, koji iako američki patriot, upozorava da Amerika mora sudjelovati u otklanjanju ovih problema, jer u suprotnom postoji rizik od globalne konfrontacije i neprijateljstva prema Americi, ne samo u obliku terorističkih prijetnji i sporadičnih incidenata.

Noam Chomsky, nazvan "najvažnijim živim intelektualcem" te svakako najugledniji svjetski lingvist, ali jednako aktivan i kao publicist i komentator političkih i društvenih zbivanja, koji samog sebe proklamira kao "američkog disidenta" zbog nepomirljive kritičnosti naspram američke unutarnje te osobito nasilne vanjske politike, o američkom globalnom ponašanju kaže:

"Ponašanje Sjedinjenih država je nasilničko, neuvjerljivo i ilegalno te sasvim neobično za naciju koja zagovara vrijednosti slobodne trgovine i vladavine prava."

Britanski povjesničar **Eric Hobsbawm** upozorava na sve veći jaz između bogatih i siromašnih zemalja te upire u činjenicu da je to fenomen o kojem se govori već tridesetak godina bez da je itko ikada ponudio ili predložio rješenje. Upravo suprotno, brzina rasta te razlike je sve veća:

"Ne možemo previdjeti iznimno širenje globalnog jaza između bogatih i siromašnih... očito je da milijarda ljudi koja živi u užasnoj bijedi kraj milijarde onih koji žive u sve većoj raskoši na planetu koji postaje sve manji i integriraniji ne čini održiv scenarij."

Američki ekonomisti **Jeff Faux** i **Larry Michel** iznijeli su šokantan podatak da je *Razvojni program ujedinjenih naroda* (UNDP) izvijestio da imovina **358 svjetskih milijardera nadmašuje zajedničku imovinu 45% svjetskog stanovništva**.

Uz ovako crnu sliku, gledajući u budućnost, postavljamo si različita pitanja. Ima li globalizacija alternativa? Ima stavova koji govore da regionalizacija može i treba prebaciti težište ekonomske moći sa SAD na manje razvijene zemlje Latinske Amerike i Azije. Drugi drže da je globalizacija nezaustavljiva i nepromjenjiva. Ako je tako, kako ublažiti ili izbjeći štete koje ona proizvodi. Kako globalizacija može biti iskorištena da promiče ravnomjerniju raspodjelu

bogatstva umjesto da širi jaz između bogatih i siromašnih?

Na liderima danas i sutra je da daju odgovore, a oni neće biti laki. Ali, ako neće intelektualci, tko će?

Kao potpredsjednik **Cotrugli Business Academy**, vodeće poslovne škole na ovim prostorima, volio bih vidjeti da globalizacija uistinu zaživi širom svijeta u svojem najpozitivnijem svjetlu kao istinski "proces ujednačavanja različitosti u svijetu" i to kroz širenje blagostanja i omogućavanje dostupnosti vrhunskih svjetskih poslovnih i drugih znanja na onim mjestima na kojima do jučer to nije bilo moguće.

Dakle, volio bih vidjeti da osim profita, koji svijet danas prepoznaje kao pretežni ako ne i isključivi motor svim aktivnostima u sklopu onoga što nazivamo globalizacijom, taj motor uključi i promicanje vrijednosti te da on bude model ponašanja koji će u svim krajevima svijeta jamčiti zaštitu kulturnog identiteta te promovirati znanje kao najveće bogatstvo, a kao model poslovanja i upravljanja promicati održivost, odnosno formulu **3P - People, Planet, Profit**, i to baš tim redom. Ne manje važno je da globalizacija za sobom pronosi koncept mira i stabilnosti kao dodatno jamstvo da su ciljevi gospodarenja u potpunoj harmoniji sa stvarnim interesima lokalne zajednice ili regije.

Bio bih sretan kad bi jednog dana proces globalizacije ponudio odgovore ili rješenje bar na neke od ključnih problema koje svijet danas definira kao temeljne. Danas, na žalost, globalizaciju vidimo kao krivca, ili bar sukrivca, najvećim izazovima s kojima se svijet susreće.

Klimatske promjene, dostupnost pitkoj vodi, iscrpljivanje prirodnih resursa, energetska neizvjesnost, rast jaza bogati - siromašni, prekogranično zagađenje, širenje pustinja, smanjenje biološke raznolikosti, informacijska hermetičnost, stalno smanjenje biološke raznolikosti i prekomjerni rast populacije, svemirski otpad, šverc oružjem i drogama, organizirani kriminal, šverc ljudima - sve su to problemi koji traže globalna rješenja i koji traže suradnju na globalnoj razini, neusporedivu s bilo čime što je čovjek dosad ostvario.

Na CBA činimo sve da lideri koji napuste našu školu budu svjesni svoje odgovornosti i pred ovim problemima. Složili smo se da ćemo u skladu s našom vizijom pokušati učiniti sve da od Hrvatske i naše regije učinimo humano, gospodarski uspješno, ekološki očuvano i tolerantno društvo. Za nas i za buduće naraštaje.